

”Hvert sogn har sin heks – Pederstrup sin.”

Nedenstående dias er klip
fra et Power Point oplæg,
som Jørgen Dalager holdt
ved Sogneaften i 2010.

Hvert sogn har sin heks – Pederstrup sin.

- Dermed går vi ind i den epidemi af hekseforfølgelse der fandt sted med centrum i Løvel-Vammmen-Pederstrup-egnen, idet Maren Nielsdatter var blevet angivet af Inger Vognkarls i Pederstrup. Og med baggrund i Landstingets protokoller fra 1623 skal her **citeres Viborg Stifts Folkeblads dækkende gengivelse af "Hekseforfølgelser i Viborgeggen" (fredag d. 13. jan. 1911):**
- *"Her som andre steder hændte det jo ofte, at bøndernes usle, for sultede kreaturer døde. Bekymringer over tabet fik dem til at spejde efter en eller anden gammel kone, som de kunne skyldes skylden på. - En mand i Pederstrup havde mistet 6 gode øg, som lå og henpintes og forvisnede indtil de døde. En anden havde mistet både kalve og gæs. Og at der var trolddom med i spillet blev aldeles klart, da nogle grise blev slet gale, så de lå og tyggede tungen på sig selv og løb i ilden at brænde dem, af idel galenskab. Og til sidst så det ud, som om de forpinte dyr selv ville udpege den, der var ophavet til alle deres lidelser, nemlig en gammel kvinde ved navn Inger Vognkarls i Pederstrup.*
- *Herom vidnede en mand i byen, at for to år siden havde han en rødstjernet ko, som begyndte på en dags tid at stå og vræle. Om anden dagen lod han denne ko ud af båsen, og da kom i det samme Inger Vognkarls gående over Pederstrup gade. Straks løb koen hen til hende, fulgtes med hende og rallede svarligen. Da hun gik ind i hyrdehuset der i byen, blev koen stående uden for døren, til hun kom igen; så fulgtes den atter med hende ud af byen, mens den stadig rallede. Koens ejermand gik da hen og spurgte hende, af hvad årsag hans ko således løb efter hende, hvortil hun svarede, at det vidste han bedre end hun. Så gennede han koen hjem, men om anden dagen styrtede den i båsen og var død.*

Hun måtte være heks, når hun ikke ville ...

- *Og endnu meget ældre historier blev nu gravet op. En karl vidnede, at for 26 år siden, da der var gadelamsgilde i Pederstrup*
- Endnu lever i Østjylland "gadelamsgilderne". I hver by vælges af de unge karle en "gadebasse", som sammen med sin "gadinde" skal stå for årets ungdomsgilder. Han uddeler ved blusset valborgaften pigerne som "gadelam" til byens karle. Karlen og hans "lam" skulle så følges til gilder året rundt
- *, gik han hen til Inger Vognkarls hus og råbte ind til hende ad vinduet, og uforvarende kom han da til at pikke en rude ud. Med en vittighed råbte han ind ad ruden, at "han ville give en sværm i kuben med hende". Hun svarede i samme stil, at hun skulle nok sørge for, at han aldrig skulle få bier at sværme for sig mere - og ganske rigtig, efter den dag døde der nogen mange bier for ham. En anden vidnede at hans kones fader engang havde frataget Inger en pose nødder som hun havde plukket i Vraa skov, og hun havde da truet og udskældt ham, hvorefter han også ganske rigtig var blevet syg...*

Præsten i Rødding bevidnede ...

- *og til sidst fik han da også ram på hende. Det var så heldigt for ham, at der døde en pige i Pederstrup, som i sin sygdom havde klaget på Inger, at hun havde forgjort hende med trolddom. Præsten, hr. Peder Jensen i Rødding, bevidnede omhyggeligt pigens ord, og efter dette var der ingen medlidenhed længere med Inger Vognkarls. Hun blev grebet af sine bysbørn og sat fast.*
- *.....*
- *Inden hun blev brændt blev hun som sædvanlig underkastet torturen, og det lykkedes da også at få hende til at nævne så mange medskyldige, at der nu var arbejdsstof nok for mange kirkenævn i Nørlyng herred.*
- *Blandt dem Inger Vognkarls havde udlagt var Maren Olufs i Løve 1...Det eneste Inger havde sagt om hende var dog det, at Maren havde hjulpet hende med at forgøre et par stude. Til en begyndelse nægtede hun da også al meddelagtighed heri*

Djævelen – en hund fra Aastrup ..

- *Hun tilstod "velvilligen", at hun havde forgjort de to omtalte stude, og at hun havde forskrevet sig til djævelen, der kom til hende som en liden sort hund på vejen mellem Aastrup og Løvel.*
- *Om denne bekendelse udstedte hr. Peder Jensen i Rødding m. fl. et brev dateret Løvel d. 1. august 1622, som slutter således: "Desligeste bekendte hun og, at hendes hjerte var så hårdt beklemt, at hun nu ikke kunne sige mere; men ville de komme til hende i morgen, da ville hun sige noget ydermere, hvis som sandhed skulle og være, hvilket vi fuldkommelig hørte og så, såvel som hendes egen husbond og øvrighed som samme tid var hos".*
- *Om hendes bødler kom igen den næste dag for at høre mere, får man ikke noget at vide om, men de havde også hørt nok. Både kirkenævningerne og landsdommerne kendte hende skyldig til ilden, og hun blev brændt.*

De fandens troldfolk!

1639

7. Juni (Kbhvn.).

— Miss. til Verner Parsberg paa Sødal. Niels Munk, Kaptejn, har berettet, at hans to fattige, umyndige Børn efter den almægtige Guds Tilladelse af et sammenrottet

Parti Troldfolk er blevet forgjort, saa at de daglig plages af den onde Aand, og at han har fængslet en Del af disse Folk, som har vedgaaet Gerningen og har udlagt andre, som har været med i samme ukristelige og uhyrlige Gerning, iblandt andre en Kvindeperson, ved Navn Kirsten Andersdatter, som for kort Tid siden er draget til Adressatens Stavn i Løfle¹. Adressaten skal, naar der sker Henvendelse til ham hermed, lade samme Kvindfolk paagribe og fængsle, tage Dom over hende efter de rigtige Vidnesbyrd, som Niels Munk erhverver over hende, og lade ske Eksekution eller lade hende være Niels Munk følgagtig. J. T. 10, 103 b. K.

7. Juni (Kbhvn.). Lignende Miss. til Jørgen Seefeld om Niels Munks Beretning om hans to Børn, der er forgjort og om Fængslingen af en Del Folk. Disse har upint til Tinge udlagt nogle af Kronens Bønder i Halds Len [som Med-

Knogler på kirkegården??

- Som der står i tingbogen: *"I juli 1763 blev opgravet og fundet nogle menneskeben og knogler, pande og hovedskaller der synes at være af 2 voksne mennesker tilligemed en forrustet kniv på et sådant sted hvor lig ikke plejer at begraves og uden alt hverken til ligkiste eller linned hvor lig plejer at svøbes"*. Blandt de indstævnte vidner for retten er Christen Pedersen, Søren Dalsgaard, Christen Dalsgaard bosiddende gårdmand i Pederstrup, for hvem stævningen forkyndes af Peder Jensen Wrigsted og Anders Thomassen begge af Løvel. -----
- Forsvareren fremfører ved retten, at politiforhøret straks efter opdagelsen ved kirkegården satte gang i en masse løs snak og rygter, og disse samlede sig om Chr.Moustens hustru i Dalsgaard, fordi de trods dyrtiden tilsyneladende havde råd til mere end naboerne, *"de sidste åringer, da kornet og varer har været overmåde dyre, har hans dyr været i bedre foderstand end hans naboer s... samt at han har fint lærred"*. Dertil kom som anført vægten af det gamle ordsprog *"der går gerne røg fra branden"*.

Præsten i Rødding bevidnede ...

- *og til sidst fik han da også ram på hende. Det var så heldigt for ham, at der døde en pige i Pederstrup, som i sin sygdom havde klaget på Inger, at hun havde forgjort hende med trolddom. Præsten, hr. Peder Jensen i Rødding, bevidnede omhyggeligt pigens ord, og efter dette var der ingen medlidenhed længere med Inger Vognkarls. Hun blev grebet af sine bysbørn og sat fast.*
- *.....*
- *Inden hun blev brændt blev hun som sædvanlig underkastet torturen, og det lykkedes da også at få hende til at nævne så mange medskyldige, at der nu var arbejdsstof nok for mange kirkenævn i Nørlyng herred.*
- *Blandt dem Inger Vognkarls havde udlagt var Maren Olufs i Løve 1...Det eneste Inger havde sagt om hende var dog det, at Maren havde hjulpet hende med at forgøre et par stude. Til en begyndelse nægtede hun da også al meddelagtighed heri*

Djævelen – en hund fra Aastrup ..

- *Hun tilstod "velvilligen", at hun havde forgjort de to omtalte stude, og at hun havde forskrevet sig til djævelen, der kom til hende som en liden sort hund på vejen mellem Aastrup og Løvel.*
- *Om denne bekendelse udstedte hr. Peder Jensen i Rødding m. fl. et brev dateret Løvel d. 1. august 1622, som slutter således: "Desligeste bekendte hun og, at hendes hjerte var så hårdt beklemt, at hun nu ikke kunne sige mere; men ville de komme til hende i morgen, da ville hun sige noget ydermere, hvis som sandhed skulle og være, hvilket vi fuldkommelig hørte og så, såvel som hendes egen husbond og øvrighed som samme tid var hos".*
- *Om hendes bødler kom igen den næste dag for at høre mere, får man ikke noget at vide om, men de havde også hørt nok. Både kirkenævningerne og landsdommerne kendte hende skyldig til ilden, og hun blev brændt.*